

Verslag libelleninventarisatie Binnenveldse hooilanden in 2025

Christa Heyting, Fred Hoorn, Willem van Raamsdonk

1. Inleiding

In 2019 zijn de Binnenveldse hooilanden, een strook van ruim 280 ha ten oosten van de Grift ^(1, 2), heringericht met als doel natuurherstel. In het kader van een monitoring plan voor de Binnenveldse hooilanden ⁽³⁾ zijn in het gebied ten zuiden van de Veenkampersloot ('Binnenveld zuid', Figuur 1) vanaf 2020 libelleninventarisaties uitgevoerd ⁽⁴⁻⁸⁾. Het gebied ten noorden van de Veenkampersloot ('Binnenveld noord', Figuur 1) is belangrijk voor weidevogels ⁽⁹⁾, daarom zijn daar tot en met 2022 geen libellen geteld. Vanaf 2023 zijn in dit deel alleen na afloop van de broedtijd libellentellingen uitgevoerd. In 2025 zijn de libellen in de Binnenveldse hooilanden opnieuw geïnventariseerd, in Binnenveld zuid van mei tot en met september, en in Binnenveld noord van half juli tot en met september.

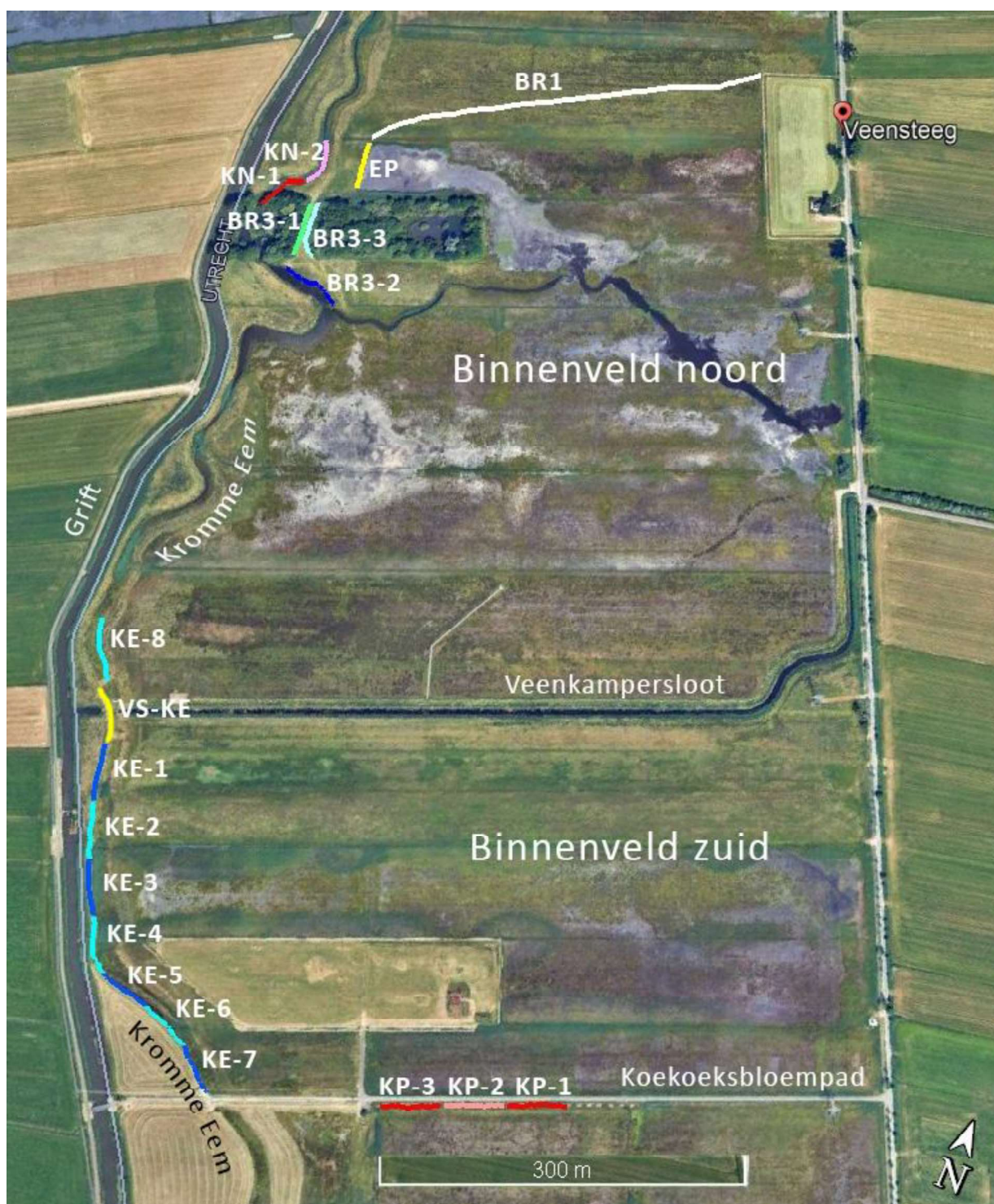
2. Werkwijze

2.1 De inventarisatieroutes

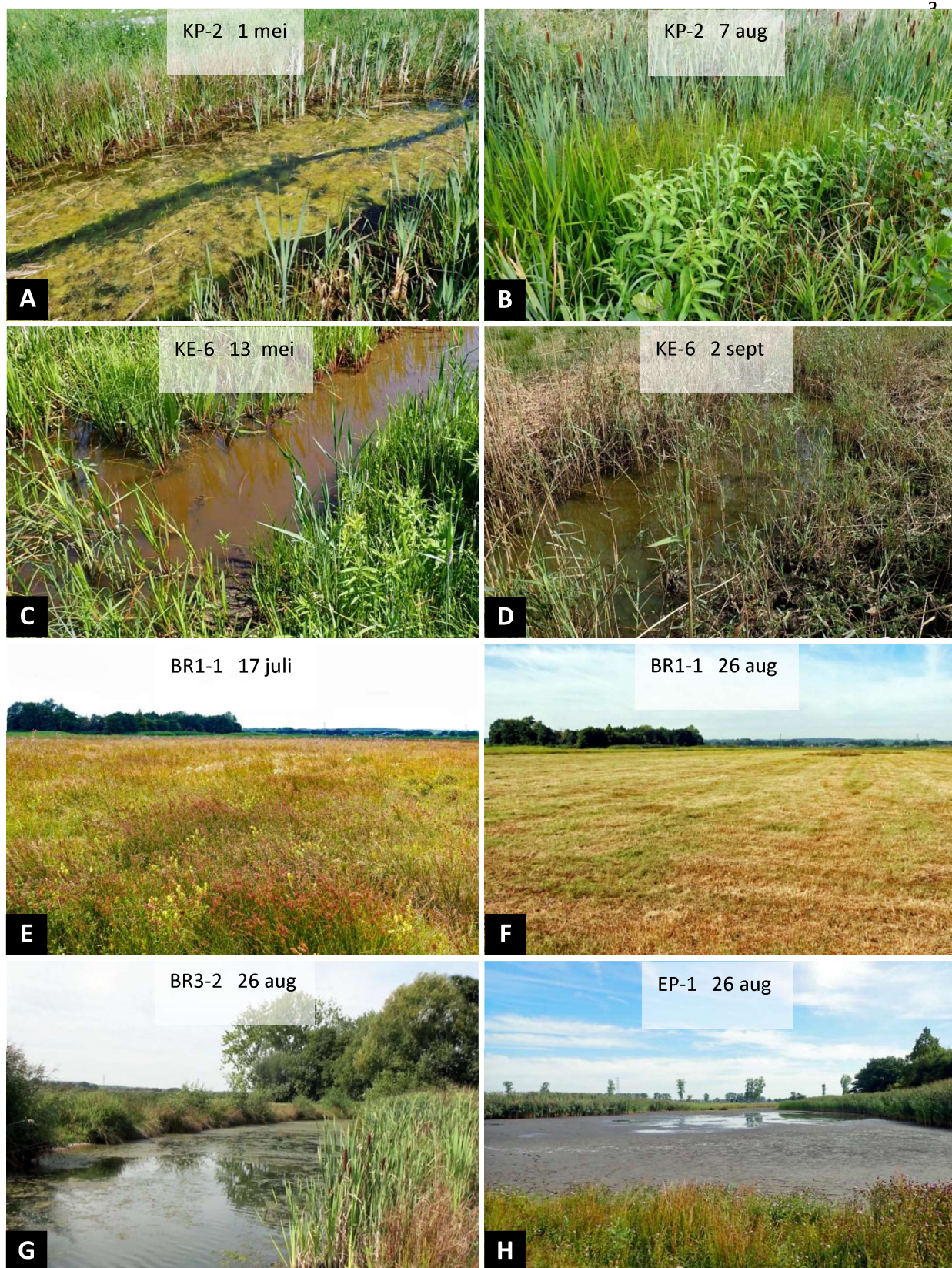
De telroutes die in 2025 in Binnenveld zuid zijn geïnventariseerd zijn weergegeven in Figuur 1 en Tabel 1. Routes KE (Kromme Eem) en KP (Koekoeksbloempad) zijn routes van het Vlindermeetnet (NEM routes); ze zijn ook geïnventariseerd in 2020-2024, en zijn beschreven in het inventarisatieverslag van 2023 ⁽⁷⁾. In 2020-2023 werd ook route VS (Veenkampersloot) geïnventariseerd ⁽⁴⁻⁷⁾, maar dit leverde weinig informatie op over de ontwikkeling van de libellenstand in het nieuwe natuurgebied; daarom is deze route in 2024 en 2025 niet meer geteld. In plaats daarvan is Route VS-KE (kruising Veenkampersloot en Kromme Eem; Figuur 1) in 2024 als aparte (niet NEM) route toegevoegd. De routes zijn ingedeeld in secties van ongeveer 50 m (Figuur 1 en Tabel 1). Bij de aanvang van de tellingen in Binnenveld zuid waren alle oevers van routes KE en KP gemaaid.

In Binnenveld noord zijn na de broedtijd de volgende routes gevolgd: BR1, EP, BR3 en KN (Figuur 1 en Tabel 2). Route KN (Kromme Eem noord; NEM route) bestond in 2023 uit 8 secties (KN-1 tot en met KN-8), elk van ongeveer 50 meter. Evenals in 2024 zijn in 2025 in route KN zijn alleen secties KN-1 en KN-2 geteld, omdat de overige secties van deze route in 2025 en in voorgaande jaren vrijwel ontoegankelijk waren ⁽⁸⁾. Route EP (Eendenplas; NEM route) bestaat uit één sectie van 50 meter (EP-1), die zowel in 2023 als in 2024 is geïnventariseerd. BR1 (Buiten route 1) was niet als vaste route gepland, maar is in 2023 een aantal malen geïnventariseerd. Op basis van die tellingen ⁽⁷⁾, is route BR1 in 2024 ⁽⁸⁾ en 2025 als vaste, niet-NEM route bij alle veldbezoeken meegenomen (Figuur 2E-F). Ook route BR3 (Buiten route 3) was niet als vaste route gepland, maar is in 2023 wel enkele malen verkend. In 2024 en 2025 is route BR3 als vaste, niet-NEM route bij alle veldbezoeken geïnventariseerd. Secties BR3-1 en BR3-3 gaan over een dijkje door een nat gebied, met aan weerszijden bramen en struiken, en sectie BR3-2 loopt langs de oever van de Kromme Eem (Figuur 2G) ⁽⁸⁾.

Bijzonderheden van de secties die mogelijk van belang zijn voor de telresultaten staan in Tabel 1 en Tabel 2 vermeld. In Binnenveld zuid was sectie KE-3 een groot deel van het seizoen ontoegankelijk door een dichte rietkraag. Zowel langs de Kromme Eem (Route KE) als langs het Koekoeksbloem pad (Route KP) vielen veel secties in de loop van het seizoen droog. Dit lijkt een gevolg van het neerslagtekort: 2025 was een droog jaar (Figuur 3), en het neerslagtekort liep al vroeg in het seizoen op. De Kromme Eem voert overtollig water af naar Veenendaal; blijkbaar gaat het vooral om regenwater, en is de kwel onvoldoende om de Kromme Eem het hele seizoen met water gevuld te houden. In Binnenveld noord stond route BR1 bijna het hele seizoen droog (Tabel 2); pas vanaf augustus stond er enig water, vermoedelijk doordat er water uit de Grift in het gebied (noord en zuid) is gelaten.

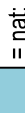
Figuur 1. De geïnventariseerde routes in de Binnenveldse hooilanden.

Figuur 2. Inventarisatieroutes in Binnenveld zuid (A-D) en Binnenveld noord (E-H). Foto's Willem van Raamsdonk.

Tabel 1. De geïnventariseerde libellensecties in Binnenveld zuid ^{1) 2)}

Route	Secie	Bred (m)	Lengte (m)	1 mei	13 mei	3 juni	19 juni	29 juli	12 aug	2 sept (gemaaid)	23 sept
Krokoeks bloem pad (KP)	KP-1	5	50	flab Fonteinkruid	flab Fonteinkruid	enig flab	enig flab	groeit dicht	groeit dicht	groeit dicht	groeit dicht
	KP-2	5	50	50% flab Fonteinkruid	50% flab	water-weegbree	enig flab waterweegbree	groeit dicht	groeit dicht	groeit dicht	groeit dicht
	KP-3	5	50					groeit dicht	groeit dicht	groeit dicht	groeit dicht
Kromme Fem (KE)	KE-1	5	51					groeit dicht	groeit dicht		groeit dicht
	KE-2	4	50	50% kroos			50% kroos	groeit dicht	groeit dicht		groeit dicht
	KE-3	5 à 10	50								
	KE-4	10	50			groeit dicht	groeit dicht	deel riet	deel riet	deel riet troebel	troebel deel riet
	KE-5	8	49		troebel	troebel	troebel	deel riet	deel riet	deel riet troebel	riet groeit dicht troebel
	KE-6	8	48		troebel			deel riet	deel riet groeit dicht	deel riet groeit dicht troebel	
	KE-7	5	44					groeit dicht	groeit dicht	groeit dicht	
	K-8	5	60					groeit dicht	groeit dicht	groeit dicht	groeit dicht
VS-KE-1		7	50					troebel	troebel enig kroos		

1) = nat; = weinig water/deels droog; = bijna droog; = droog

2) Rood omkaderd : oever ontoegankelijk

Tabel 2. De geïnventariseerde libellensecties in Binnenveld noord¹⁾

Route	Sectie (Lengte)	17 juli	7 aug	26 aug	19 sept
BR1	BR1-1 (388 m)			gemaaid	
EP	EP-1 (50 m)		troebel	gemaaid	
BR3	BR3-1 (56 m)			bramen	
	BR3-2 (61 m)			gemaaid veel flab	
	BR3-3 (61 m)			bramen	
KN	KN-1 (50 m)	Riet	Riet	Riet	Riet
	KN-2 (51 m)	Riet	Riet	Riet	Riet

1) : nat; : weinig water, deels droog;
 : bijna droog; : droog

Rood omkaderd: ontoegankelijk

De Eendenplas, die wordt gevuld door kwel, kromp aanzienlijk, maar bleef gedeeltelijk gevuld met water (Figuur 2H) Deze plas staat in verbinding met de Kromme Eem (Figuur 1), en kan ook Griftwater hebben binnengekregen. In september werden de oevers van KN-1 en KN-2 slecht bereikbaar door een dichte rietkraag (Tabel 2).

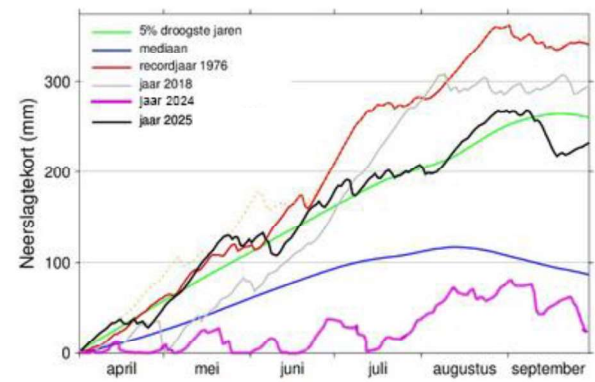
2.2 De tellingen

De wijze van inventariseren was gebaseerd op de handleiding van de Vlinderstichting voor het tellen van libellen langs een vaste route⁽¹⁰⁾. Zowel in Binnenveld zuid als noord is elke 2 à 3 weken een telling uitgevoerd, voor zover het weer het toestond. De data waarop tellingen zijn verricht staan vermeld in Tabel 1 en 2. Binnenveld noord is belangrijk voor broedvogels⁽⁹⁾, daarom is er tijdens het broedseizoen (tot begin juli) alleen geïnventariseerd in Binnenveld zuid. Na het broedseizoen is er afwisselend in Binnenveld noord en Binnenveld zuid geteld.

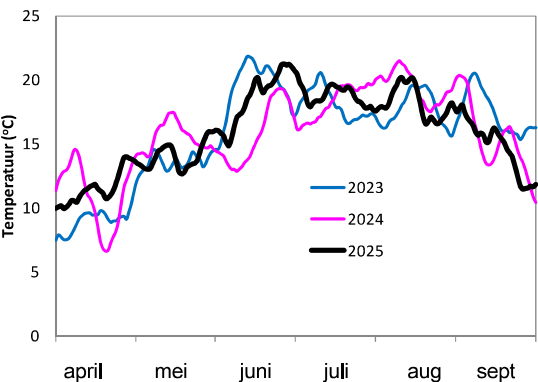
3. Resultaten

3.1 Aantallen

In Tabel 3 staan de aantallen waargenomen individuen per soort en per sectie in Binnenveld zuid. Tijdens het telseizoen (1 mei tot 1 oktober, zie Tabel 1) zijn in de vaste routes 947 libellen waargenomen, verdeeld over 17 soorten. Het Lantaarntje (196 exemplaren) werd het meest gezien, gevolgd door de Blauwe breedscheenjuffer (170), de Variabele waterjuffer (141) en de Tengere grasjuffer (140). Eén van de waargenomen soorten in Binnenveld zuid, de Tengere grasjuffer, is vrij zeldzaam^(11, 12).

Figuur 3. Neerslagtekort (mm), gemiddeld over 13 stations verspreid over Nederland. De blauwe lijn (mediaan) toont de waarden die in 50 procent van de jaren worden overschreden. Het verloop in 2025 (zwart) 2024 (paars) is weergegeven.

Figuur 4. Temperatuur in 2023, 2024 en 2025. Het voortschrijdend gemiddelde over 10 dagen is weergegeven. Gegevens voor de Bilt. Bron Figuur 3 en Figuur 4: KNMI.

Tabel 3. Aantallen waargenomen individuen per soort en per sectie in Binnenveld zuid

Route →			VS-KE		KP		KE								2025		2024	2023	2022	2021	2020	Trend	
Soort (zeldzaamheid) ^{1) ↓}	Species ↓	Sectie →	VS-KE-1	KP-1	KP-2	KP-3	KE-1	KE-2	KE-3	KE-4	KE-5	KE-6	KE-7	KE-8	Total	%	% ⁽³⁾	% ⁽³⁾	% ⁽³⁾	% ⁽³⁾			
Weidebeekjuffer (VA)	<i>Calopteryx splendens</i>		2						1	1	1	1			5	0,5	0,4	0,3	0,9	1,7	0,7	↓	
Gewone pantserjuffer (ZA)	<i>Lestes sponsa</i>																	0,1				↓	
Houtpantserjuffer (ZA)	<i>Lestes viridis</i>																	0,6				↓	
Bruine winterjuffer (VA)	<i>Sympecma fusca</i>			2	9	2					5	23	13	2		56	5,9	0,8	1,5	0,5		↑	
Tengere grasjuffer (VZ)	<i>Ischnura pumilio</i>		1	80	17	8					18	12	3	1		140	14,8	4,1	0,1	0,8	3,9	↑	
Lantaarnje (ZA)	<i>Ischnura elegans</i>		2	18	21	24					3	2	4	16	47	23	32	4	18,0	46,3	22,5	23,5	↓
Watersnuffel (ZA)	<i>Enallagma cyathigerum</i>															0	0	0,1	0,1	0,2		↓	
Variabele waterjuffer (ZA)	<i>Coenagrion pulchellum</i>		2	39	13	19					7	30	31			141	14,9	8,1	21,1	4,8	9,1	↓	
Azuurwaterjuffer (ZA)	<i>Coenagrion puella</i>		4	2	6	10					3	14				39	4,1	9,2	22,4	10,2	0,9	0,7	↔
Onbepaalde waterjuffer				6	8	11					4	1	5	2		37	3,9	1,4	1,9	3,0	3,7	2,7	
Grote roodoogjufferroodoogjuffer (ZA)	<i>Erythromma najas</i>																	0,1	0,6	0,1		↓	
Kleine roodoogjuffer (ZA)	<i>Erythromma viridulum</i>																	0,8	0,1	1,7		↔	
Vuurjuffer (ZA)	<i>Pyrrhosoma nymphula</i>				3	3					1					7	0,7	0,2	0,3			↓	
Koraaljuffer (VA)	<i>Ceriatrigon tenellum</i>																		0,1			↑	
Blauwe breedscheenjuffer (VA)	<i>Platynemis pennipes</i>		6	4	17	23					14	6	26	9	37	7	14	7	15,4	16,7	19,6	25,5	↑
Paardenbijter (ZA)	<i>Aeshna mixta</i>			1							4	7	1			13	1,4	1,5	2,4	2,9	7,5	18,1	↓
Bruine glazenmaker (A)	<i>Aeshna grandis</i>																			0,1		↓	
Vroege glazenmaker (VA)	<i>Aeshna isoeles</i>		3	1	2						1					7	0,7	1,7	0,7	4,7	0,6	2,0	↑
Zuidelijke glazenmaker (Z)	<i>Aeshna affinis</i>																	0,2				↔	
Blauwe glazenmaker (ZA)	<i>Aeshna cyanea</i>																		0,4	0,1		↓	
Grote keizerjuffer (ZA)	<i>Anax imperator</i>			1	1	1										3	0,3	0,4	0,8	1,3	1,0	3,4	↑
Glassnijder (VA)	<i>Brachytron pratense</i>			3	3	3					1	4	4	1		19	2,0	0,6	1,8	1,2	0,6		↑
Viervlek (ZA)	<i>Libellula quadrimaculata</i>			5	7	4					1	2	3	1	1	24	2,5	0,1	0,1	1,1	0,2		↑
Platbuik (ZA)	<i>Libellula depressa</i>										1					1	0,1	0,1		0,9	2,0	↔	
Gewone oeverlibel (ZA)	<i>Orthetrum cancellatum</i>		1		1					1		2	1			6	0,6	1,0	1,5	1,1	1,2	7,4	↑
Gevlekte witsnuitlibel (Z)	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>															0	0	0,1				↔	
Bloedrode heidelibel (ZA)	<i>Sympetrum sanguineum</i>															0	0	4,1	0,3	0,3	1,5	↑	
Kempense heidelibel (Z)	<i>Sympetrum depressiusculum</i>															0	0	0,1				↔	
Bruinrode heidelibel (ZA)	<i>Sympetrum striolatum</i>			9	8	7					27	20	1	2		74	7,8	18,7	7,9	1,1	13,9	6,7	↑
Steenrode heidelibel (ZA)	<i>Sympetrum vulgatum</i>												2			2	0,2	0,3	0,2				↓
Zwervende heidelibel (VA)	<i>Sympetrum fonscolombii</i>															0	0	0,0				↑	
Onbepaalde heidelibel											1	2	1			7	0,7	1,7	1,4	0,8	8,2	9,4	
Vuurlibel (VA)	<i>Crocothemis erythraea</i>																		0,1	0,1		↑	
Totaal aantal individuen			21	171	114	120					18	9	33	96	190	106	56	13	100	100	100	100	100
Totaal aantal soorten ⁵⁾			8	12	12	12					3	3	4	10	12	13	7	3	22	24	23	19	9

(12, 13).

1) ZA, zeer algemeen; A, algemeen; VA, vrij algemeen; VZ, vrij zeldzaam; Z, zeldzaam

2) **Rood:** Niet gezien in 2025, maar wel in 2024.

3) Exclusief BR (Buiten routes) en VS (Veenkamper sloot).

4) Aantals-trend in Nederland 1991-2024: ↑, positief; ↔, stabiel; ↓, negatief ⁽¹⁴⁾.

5) Exclusief onbepaalde waterjuffers en heidelibellen

Tabel 4. Aantallen waargenomen individuen per soort en per sectie in Binnenveld noord

Route →			KN	EP	BR	BR3			2025		2024		2023 ^{2) 3)}		Trend NL ⁴⁾	
Soort (zeldzaamheid) ¹⁾ ↓	Species ↓	sectie →	KN-1	KN-2	EP-1	BR-1-1	BR-3-1	BR-3-2	BR-3-3	Totaal ³⁾	%	Totaal ³⁾	%	Totaal		%
Weidebeekjuffer (VA)	<i>Calopteryx splendens</i>									0	0	2	0,1	7	0,8	↕
Tengere pantserjuffer	<i>Lestes dryas</i>									0	0	9	0,4	1	0,1	↑
Houtpantserjuffer (ZA)	<i>Lestes viridis</i>		1		2	2	0	1	5	11	1,8	58	2,8	74	8,8	↕
Onbepaalde pantserjuffer												0	0	3	0,4	
Bruine winterjuffer (VA)	<i>Sympecma fusca</i>					1				1	0,2	5	0,2	0	0,0	↑
Tengere grasjuffer (VZ)	<i>Ischnura pumilio</i>									0	0	153	7,4	7	0,8	↑
Lantaarntje (ZA)	<i>Ischnura elegans</i>		1	8	15		4	31	8	67	11,0	703	33,9	89	10,6	↕
Watersnuffel (ZA)	<i>Enallagma cyathigerum</i>									0	0	5	0,2	0	0,0	↕
Variabele waterjuffer (ZA)	<i>Coenagrion pulchellum</i>									0	0	2	0,1	0	0,0	↕
Azuurwaterjuffer (ZA)	<i>Coenagrion puella</i>									0	0	3	0,1	5	0,6	↔
Onbepaalde waterjuffer												0	0	1	0,1	
Kleine roodoogjuffer (ZA)	<i>Erythromma viridulum</i>				16			1		17	2,8	62	3,0	25	3,0	↔
Koraaljuffer (VA)	<i>Ceriatrion tenellum</i>				2			1		3	0,5	4	0,2	0	0,0	↑
Blauwe breedscheenjuffer (VA)	<i>Platycnemis pennipes</i>		10	17	51		1	172	6	257	42,1	381	18,4	227	27,0	↑
Paardenbijter (ZA)	<i>Aeshna mixta</i>		4	8	1			9		22	3,6	44	2,1	61	7,3	↕
Vroege glazenmaker (VA)	<i>Aeshna isocetes</i>									0	0	4	0,2	9	1,1	↑
Bruine glazenmaker (A)	<i>Aeshna grandis</i>				1					1	0,2	9	0,4	0	0,0	↕
Grote keizerlibel (ZA)	<i>Anax imperator</i>				4	2		1		7	1,1	14	0,7	8	1,0	↑
Smaragdlibel (A)	<i>Cordulia aenea</i>											0	0,0	1	0,1	↑
Viervlek (ZA)	<i>Libellula quadrimaculata</i>									0	0	2	0,1	3	0,4	↑
Platbuik (ZA)	<i>Libellula depressa</i>											0	0,0	3	0,4	↔
Gewone oeverlibel (ZA)	<i>Orthetrum cancellatum</i>				14	9		12		35	5,7	97	4,7	40	4,8	↑
Zwarte heidelibel (VZ)	<i>Sympetrum danae</i>									0	0	1	0,05	0	0,0	↕
Bloedrode heidelibel (ZA)	<i>Sympetrum sanguineum</i>				1	2				3	0,5	14	0,7	28	3,3	↑
Kempense heidelibel (Z)	<i>Sympetrum</i>				18	25		4		47	7,7	13	0,6	58	6,9	↔
Bruinrode heidelibel (ZA)	<i>Sympetrum striolatum</i>		11	12	61		1	32		117	19,2	302	14,6	99	11,8	↑
Steenrode heidelibel (ZA)	<i>Sympetrum vulgatum</i>				1					1	0,2	14	0,7	28	3,3	↕
Zwervende heidelibel (VA)	<i>Sympetrum fonscolombi</i>					1				1	0,2					↑
Onbepaalde heidelibel						17		2		19		169	8,1	62	7,4	
Vuurlibel (VA)	<i>Crocothemis erythraea</i>					1				1	0,2	5	0,2	1	0,1	↑
Totaal aantal individuen			1	26	10	188	6	266	19	610	100	2075	100	840	100	
Totaal aantal individuen per 100 m			2	51	20	48	11	436	31							
Totaal aantal soorten ⁵⁾			1	4	13	12	3	10	3	16		24		20		

1) ZA, zeer algemeen; A, algemeen; VA, vrij algemeen; VZ, vrij zeldzaam; Z, zeldzaam ^(12,13).2) **Rood**: Niet gezien in 2025, maar wel in 2024; **groen**: Wel gezien in 2025, maar niet in 2024.

3) Exclusief secties KN-3 tot en met KN-8, en BS-2

4) Aantals-trend in Nederland 1991-2024: ↑, positief; ↔, stabiel; ↓, negatief ⁽¹⁴⁾.

5) Exclusief onbepaalde pantserjuffers, waterjuffers en heidelibellen.

Tabel 5. Aantallen waargenomen tandems en paringswielen, en ei-afzettende vrouwtjes in Binnenveld zuid^{1) 2)}

Soort↓ gedrag→	Tandems en paringswielen	Ei-afzet ³⁾	Totaal
Azuurwaterjuffer	8	2	10
Blauwe breedscheenjuffer	6		6
Bruine winterjuffer	9	2	11
Bruinrode heidelibel	4	14	18
Lantaarntje	15	3	18
Tengere grasjuffer	9		9
Variabele waterjuffer	31	18	49
Totaal aantal soorten	7	6	7

1) Exclusief BS

2) Exclusief onbepaalde heidelibellen en waterjuffers.

3) Al of niet begeleid door een mannetje

Tabel 6. Aantallen waargenomen tandems en paringswielen, en ei-afzettende vrouwtjes in Binnenveld noord¹⁾

Soort↓ gedrag→	Tandems en paringswielen	Ei-afzet ²⁾	Totaal
Blauwe breedscheenjuffer	2		2
Bruinrode heidelibel	11	22	33
Kempense heidelibel	2		2
Kleine roodoogjuffer	2	3	5
Lantaarntje	7		7
Paardenbijter		1	2
Totaal aantal soorten	5	3	6

1) Exclusief onbepaalde heidelibellen

2) Al of niet begeleid door een mannetje

De telresultaten voor Binnenveld noord staan in Tabel 4. Tijdens de telperiode (half juli tot eind september, zie Tabel 1) zijn in de vaste routes (KN, EP, BR1 en BR3) 610 libellen waargenomen, verdeeld over 16 soorten. De Blauwe breedscheenjuffer was het talrijkst (257 exemplaren), gevolgd door de Bruinrode heidelibel (117). De Kempense heidelibel (ernstig bedreigd en zeldzaam) ⁽¹¹⁻¹³⁾ was in Binnenveld noord al in 2023 en 2024 waargenomen ^(7, 8), en is er ook in 2025 weer gezien.

In de vaste routes van Binnenveld zuid en Binnenveld noord samen zijn in 2025 25 verschillende soorten waargenomen. Op Waarneming.nl ⁽¹⁴⁾ zijn tussen 1 mei en 1 oktober 2025 in de Binnenveldse hooilanden (een gebied dat Binnenveld noord en zuid omvat) 21 verschillende soorten gemeld; al deze soorten zijn ook gezien tijdens de inventarisaties op de vaste routes in Binnenveld noord en zuid.

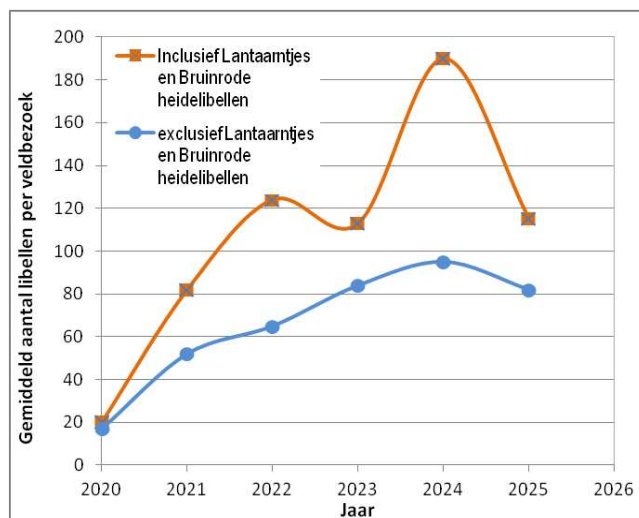
3.2 Voortplanting

Als aanwijzingen voor voortplanting gelden, in volgorde van afnemend belang: exuviae (larvenhuidjes die na het uitsluipen achterblijven), larven, ei-afzettende vrouwtjes of paren, paringswielen en tandems. Naar huidjes en larven is niet systematisch gezocht, maar het afzetten van eitjes en de vorming van tandems en paringswielen zijn wel systematisch bijgehouden (Tabel 5 en Tabel 6). In Binnenveld zuid zijn voor 7 soorten aanwijzingen gevonden dat ze zich in het gebied voortplanten, in Binnenveld noord voor 6 soorten, en in Binnenveld noord en zuid samen voor 10 soorten.

4. Discussie

4.1 Binnenveld zuid

De meeste soorten die in de Binnenveldse hooilanden zuid zijn gezien prefereren stilstaand of langzaam stromend (matig) voedselrijk water met een rijke oeverbegroeiing ^(11,12); dat komt redelijk overeen met de kenmerken van de geïnventariseerde routes, voor zover ze niet droog stonden. Sommige soorten hebben andere voorkeuren: de Bruinrode heidelibel (74 exemplaren) is een pioniersoort die zijn optimum vindt in ondiepe poelen die 's zomers geheel of gedeeltelijk uitdrogen en weinig vegetatie hebben ^(11, 12). Zowel in route KE als in route KP, waar geregeld secties droog vielen (Tabel 1), deden zich deze omstandigheden voor. De Bruinrode heidelibel komt bovendien voor in

Figuur 5. Gemiddeld aantal getelde libellen per veldbezoek in routes KP (Koekoeksbloempad, secties 1 tot en met 3) plus KE (Kromme Eem, secties 1 tot en met 7) in de jaren 2020 tot en met 2025.

allerlei andere stilstaande en zwak stromende wateren. Blauwe Breedscheenjuffers (170) hebben een voorkeur voor stromend water^(11, 12), en zijn vermoedelijk deels afkomstig van de naburige Grift.

De Gewone oeverlibel (28) heeft ten minste enkele schaars begroeide plekken langs de oever nodig^(11, 12), en die waren langs route KE hier en daar wel aanwezig. De Azuurwaterjuffer (251) komt vooral voor op zandgronden^(11, 12), terwijl het inventarisatiegebied in de Binnenveldse hooilanden vooral op veraarde bovengrond op diepveen⁽¹⁵⁾ ligt; maar deze soort komt in kleine aantallen voor op klei- en veengrond^(11, 12). Kortom, er zijn in de Binnenveld zuid geen soorten gevonden die daar niet te verwachten waren.

4.1.1 Vergelijking met eerdere inventarisaties in Binnenveld zuid

Het aantal libellen dat gemiddeld per veldbezoek in Binnenveld zuid is geteld in routes KE (secties 1 tot en met 7) plus KP (secties 1 tot en met 3) nam in de jaren 2020 tot en met 2024 gestaag toe (Figuur 5). Omdat de sterk fluctuerende aantallen Lantaarntjes en Bruinrode heidelibellen (Tabel 3) de telresultaten erg beïnvloeden, zijn in Figuur 5 de aantallen zowel inclusief als exclusief deze beide soorten weergegeven. In 2024 waren de aantallen libellen – exclusief Bruinrode heidelibellen en Lantaarntjes – vergelijkbaar met die welke vóór de herinrichting werden geteld⁽¹⁶⁾. Echter, in 2025 kwam er een eind aan deze gestage toename, en nam het gemiddeld aantal getelde libellen per veldbezoek af. Dit is waarschijnlijk deels toe te schrijven aan de droge zomer van 2025, waarin het neerslagtekort al vroeg in het seizoen toenam, en aanhield tot en met september (Figuur 3). Veel secties in routes KP en KE stonden een groot deel van het seizoen droog (Tabel 1). De zomer van 2024 was daarentegen vrij nat (Figuur 3), en de meeste secties waren toen een groot deel van het seizoen gevuld met water⁽⁸⁾. Het aantal soorten in Binnenveld zuid leek in 2024 te stabiliseren op ongeveer 23 (Tabel 3 en referenties 4-8), maar in 2025 kelderde het aantal soorten naar 17, het laagste aantal sinds 2020. Vergeleken met 2024⁽⁸⁾ zijn er 5 soorten verdwenen, en zijn er geen soorten bijgekomen.

Het is de vraag of de droogte in 2025 de afname van het aantal libellensoorten geheel kan verklaren. In 2022 was de zomer nog droger dan in 2025, maar er zijn in 2022 meer libellensoorten gezien dan in 2025 (Tabel 3). De inlaat van Griftwater heeft de libellen in elk geval niet geholpen, en is voor sommige soorten mogelijk schadelijk geweest door mindere waterkwaliteit en verlies van larven.

Niet alle soorten zijn echter in dezelfde mate achteruit gegaan, zoals blijkt uit de percentages die elke soort uitmaakte van het totaal in 2024 en 2025 (Tabel 3 en § 4.1.2- § 4.1.5).

4.1.2 Verdwenen uit Binnenveld zuid sinds 2020

Dertien soorten zijn in de periode 2020-2024 wel waargenomen in Binnenveld zuid, maar in 2025 niet (Tabel 3). Afgezien van de Bloedrode heidelibel betreft het kleine aantallen, en het is de vraag of er voor deze soorten sprake is van een negatieve trend in Binnenveld zuid. De Bloedrode heidelibel beleefde in het vrij natte jaar 2024 een piek (111 exemplaren, 4,1% van het totaal) ten opzichte van de veel drogere jaren 2022 en 2023, en was in het eveneens droge jaar 2025 geheel afwezig. De eitjes van deze soort worden afgezet in vochtige modder op de oever, waar ze overwinteren. Pas het volgende

jaar worden ze met een flinke regenbui afgevoerd naar het water, waar de larven zich ontwikkelen ⁽¹⁸⁾. In droge jaren zouden er eitjes in de modder kunnen achterblijven, waardoor de larven zich niet kunnen ontwikkelen. Ook sluipen de larven van deze soort pas in juli-oktober uit ⁽¹⁸⁾. Met het inlaten van Griftwater zouden veel larven verloren gegaan kunnen zijn. Landelijk vertoont de Bloedrode heidelibel een positieve trend ⁽¹⁷⁾.

4.1.3 Gestage afname in Binnenveld zuid sinds 2020

Drie soorten namen sinds 2020 gestaag af, en deze trend zette zich in 2025 voort:

- Paardenbijter: Ook landelijk is de trend voor deze soort licht negatief ⁽¹⁷⁾. Het is niet duidelijk wat deze trend veroorzaakt.
- Grote keizerlibel: Het gaat bij de Grote keizerlibel in Binnenveld zuid om vrij kleine aantallen (10-20 exemplaren), daarom is het onzeker of er echt sprake is van een negatieve trend in Binnenveld zuid. Landelijk is de trend voor de Grote keizerlibel positief, al vlakt deze het laatste decennium wel af ⁽¹⁷⁾.
- Gewone oeverlibel: De Gewone oeverlibel heeft enkele kale plekken langs de oever nodig voor het uitsluipen ^(11, 12). Dergelijke plekken worden na de herinrichting steeds schaarser in Binnenveld zuid. Evenals voor de Grote keizerlibel is de landelijke trend positief, zij het afvlakkend ⁽¹⁷⁾.

4.1.4 Sterk wisselend sinds 2020, en vergeleken met 2024 afgenomen

De percentages Azuurwaterjuffers, Lantaarntjes, Vroege glazenmakers en Bruinrode heidelibellen (Figuur 6 E) in Binnenveld zuid fluctueren sterk per jaar, en zijn vergeleken met 2024 afgenomen. De fluctuaties van deze soorten lopen niet parallel, en hebben waarschijnlijk (deels) verschillende oorzaken. Welke dat zijn is onduidelijk.

4.1.5 Sterk wisselend sinds 2020 en vergeleken met 2024 toegenomen

De percentages Bruine winterjuffers (Figuur 6B), Tengere grasjuffers, Variabele waterjuffers, Blauwe breed-scheenjuffers (Figuur 6A) en Glassnijders en Viervlekken (Figuur 6G) fluctueren ook sterk per jaar, maar namen vergeleken met 2024 juist toe. Ook van deze soorten lopen de fluctuaties niet parallel.

Voor de sterke toename van Tengere grasjuffers en Bruine winterjuffers in 2025 valt op (Tabel 3): De Tengere grasjuffer is een warmteminnende soort die ook landelijk in opmars is ⁽¹⁷⁾, vermoedelijk door klimaatopwarming. De soort komt voor bij ondiepe wateren met een zeer open vegetatiestructuur, die in het voorjaar snel opwarmen, en 's zomers vaak droogvallen ⁽¹⁹⁾. Deze omstandigheden deden zich in 2025 vooral voor in route KP (Tabel 1), waar de meeste Tengere grasjuffers zijn gevonden (Tabel 3).

De Bruine winterjuffer is eveneens een warmteminnende soort ⁽¹²⁾ die landelijk een positieve trend vertoont, al vlakt de toename sinds 2010 wel af ⁽¹⁷⁾. Bruine winterjuffers overwinteren als imago. In het vroege voorjaar zetten ze eitjes af, die zich binnen drie maanden tot imago kunnen ontwikkelen, zodat de verse imago's al in de nazomer verschijnen ^(11, 12). Door de snelle ontwikkeling van de larven in het voorjaar hebben Bruine winterjuffers mogelijk weinig hinder ondervonden van het droogvallen van secties later in het seizoen.

De toename sinds 2024 van Glassnijders, Viervlekken en Blauwe breedscheenjuffers is geringer. Glassnijders en Viervlekken sluipen uit tussen eind april en begin juli ⁽¹²⁾. In 2025 vielen de secties van route KP pas na deze periode droog (Tabel 1), en de ontwikkeling van de larven van deze soorten zal waarschijnlijk weinig geschaad zijn. Landelijk is de trend voor deze beide soorten positief ⁽¹⁷⁾.

4.2 Binnenveld noord

Binnenveld noord is alleen na 1 juli geïnventariseerd. Evenals in Binnenveld zuid zijn in Binnenveld noord vooral soorten gezien met een voorkeur voor stilstaand of zwak stromend water met een rijke oeverbegroeiing^(11, 12). Alleen Blauwe breedscheenjuffers (257 exemplaren) hebben een voorkeur voor sterker stromend water^(11, 12), en zijn waarschijnlijk deels afkomstig van de naburige Grift.

4.2.1 Vergelijking met inventarisaties in 2023 en 2024 in Binnenveld noord

Evenals in Binnenveld zuid werden in Binnenveld noord in 2025 veel minder libellen en libellensoorten gezien dan in 2024. Per veldbezoek werden in 2025 gemiddeld 153 libellen geteld (Totaal 610 exemplaren geteld (Tabel 4) in 4 veldbezoeken) tegen 346 in dezelfde secties in 2024⁽⁸⁾. Het aantal soorten daalde van 20 in 2023 en 24 in 2024 naar 16 soorten in 2025 (Tabel 4). De droge zomer van 2025 lijkt dit verschil niet helemaal te verklaren, want van april tot half juli was het neerslagtekort in 2023 net zo groot als in dezelfde periode in 2025 (zie Figuur 3 in dit verslag en Figuur 3 in referentie (8)). Misschien heeft een lagere kweldruk in het gebied de effecten van het neerslagtekort in 2025 verergerd.

4.2.2 Verdwenen uit Binnenveld noord sinds 2024

Negen soorten zijn in 2025 wel gezien in Binnenveld noord, maar in 2024 niet (Tabel 4). Afgezien van de Tengere grasjuffer gaat het om kleine aantallen, en het is de vraag er sprake is van een trend voor deze soorten in Binnenveld noord. Het verdwijnen van de Tengere grasjuffer is opmerkelijk, want in 2024 waren er van deze soort nog tientallen aanwezig⁽⁸⁾. Tengere grasjuffers zijn echter pioniers: ze zijn in een gebied slechts zo lang aanwezig als de lokale omstandigheden aan hun pionierseisen voldoen⁽¹⁹⁾.

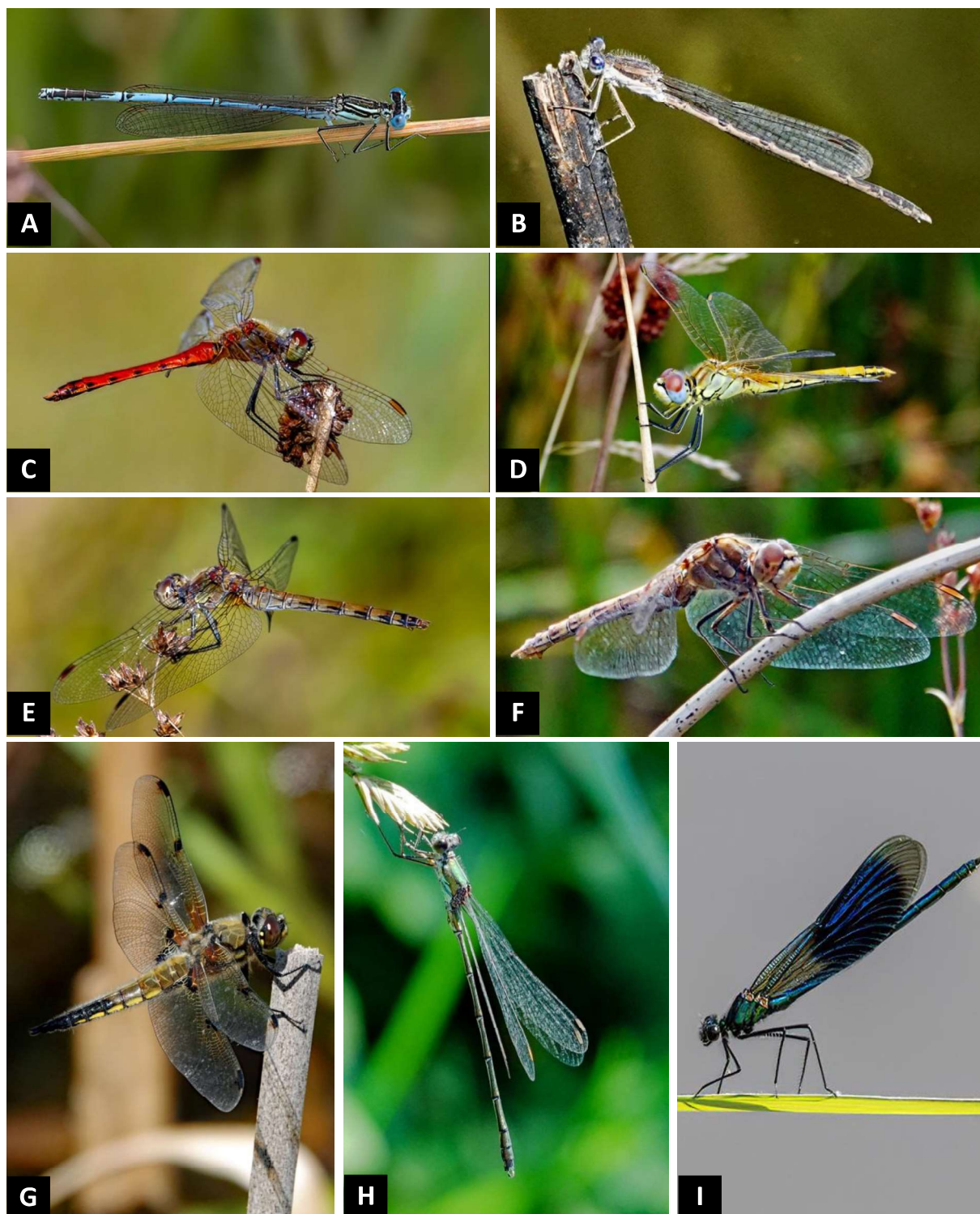
4.2.3 Afgenomen in Binnenveld noord sinds 2024

De percentages van twee soorten, Houtpantserjuffers (Figuur 6H) en Lantaarntjes, zijn sinds 2024 duidelijk afgenomen in Binnenveld noord. Evenals in Binnenveld zuid fluctueren de percentages Lantaarntjes sterk per jaar in Binnenveld noord (Tabel 3 en 4), zonder dat duidelijk is waardoor. Het percentage Houtpantserjuffers in Binnenveld noord neemt sinds 2023 gestaag af (Tabel 4); ook landelijk is de trend voor Houtpantserjuffers negatief⁽¹⁷⁾, zonder dat de oorzaak duidelijk is.

4.2.4 Toegenomen in Binnenveld noord sinds 2024

De percentages Blauwe breedscheenjuffers, Paardenbijters, Kempense heidelibellen (Figuur 6C) en Bruinrode heidelibellen zijn sinds 2024 toegenomen (Tabel 4). De Blauwe breedscheenjuffers en Kempense heidelibellen vertoonden een sterke toename.

De Blauwe breedscheenjuffers werden vooral aangetroffen in sectie BR3-2, die langs een deel van de Kromme Eem loopt (Figuur 1) dat steeds met water gevuld was (Tabel 2 en Figuur 2G). In de loop van de zomer is via de Kromme Eem Griftwater in het gebied gelaten, en daarmee zouden (larven van) Blauwe breedscheenjuffers aangevoerd kunnen zijn (larven die eenmaal hebben overwinterd sluipen eind juli-begin augustus uit⁽²⁰⁾). De sterke toename van de Kempense heidelibellen is te verklaren uit het verloop van waterstand in 2025. Kempense heidelibellen houden van ondiepe wateren die in de herfst droogvallen en pas in het late voorjaar weer water krijgen⁽²¹⁾. De meeste Kempense heidelibellen zijn gezien in routes EP (Eendenplas) en BR1. BR1 stond tot eind juli vrijwel droog (Tabel 2 en Figuur 2E). In route EP stond van juli tot en met september weliswaar enig water, maar in augustus was de plas aanzienlijk gekrompen (Figuur 2H). Nadat water uit de Grift was ingelaten werd BR1 iets natter, en steeg het water in de Eendenplas. Dit verloop is optimaal voor de Kempense heidelibel. De Kempense heidelibel lijkt zich in het Binnenveld te vestigen: de soort is ook gezien in Binnenveld zuid in 2024 (Tabel 3) en in de Achterbergse hooilanden in 2024 en 2025^(24, 25). Op Waarneming.nl staan veel meldingen van de Kempense heidelibel in de Binnenveldse hooilanden in 2024 en 2025⁽¹⁴⁾.

Figuur 6. Enkele libellensoorten die in 2025 zijn gezien bij de inventarisaties in Binnenveld noord (C, D, E, H) en Binnenveld zuid (A, B, G, I). A, Blauwe breedscheenjuffer, ♂; B, Bruine winterjuffer, ♂; C, Kempense heidelibel, ♂; D, Zwervende heidelibel, ♂; E, Bruinrode heidelibel, ♀; F, Steenrode heidelibel, ♀; G, Viervlek, ♂; H, Houtpantserjuffer, ♂; I, Weidebeekjuffer, ♂.
Foto's Fred Hoorn (A, C en E) en Willem van Raamsdonk (B, D, F, G, H en I).

Paardenbijters en Bruinrode heidelibellen vertoonden een geringe procentuele toename. Die is rekenkundig te verklaren omdat er in 2025 minder soorten zijn gezien in Binnenveld noord (Tabel 4).

4.2.5 Nieuw verschenen in Binnenveld noord sinds 2024

Vergeleken met 2024 is er in 2025 één soort nieuw verschenen in Binnenveld Noord, de Zwervende heidelibel (Figuur 6D). Deze soort komt in het voorjaar vanuit het zuiden naar Nederland, en plant zich hier in de zomer voort, vooral in relatief warme, stilstaande, vaak ondiepe wateren die weinig begroeid zijn ⁽²³⁾. Dit komt goed overeen met de omstandigheden op de grens van de Eendenplas en BR1-1, waar deze soort is gezien (Tabel 3). De nakomelingen planten zich niet in Nederland voort, maar niettemin is de Zwervende heidelibel vrij algemeen in Nederland ^(12, 13).

5. Samenvatting

In 2025 zijn libellen geïnventariseerd in twee deelgebieden van de Binnenveldse hooilanden: Binnenveld zuid, ten zuiden van de Veenkamper sloot, en Binnenveld noord, ten noorden ervan. In Binnenveld zuid zijn langs twee vaste routes libellen geteld tussen 1 mei en 23 september, en in Binnenveld noord zijn langs vier vaste routes libellen geteld tussen 17 juli en 19 september.

Bij de inventarisaties in Binnenveld zuid en noord samen zijn in 2025 25 soorten waargenomen, tegen 29 soorten in 2024 ⁽⁸⁾. In Binnenveld zuid zijn in 2025 geen nieuwe soorten verschenen, en in Binnenveld noord verscheen één nieuwe soort, de Zwervende heidelibel.

In de jaren 2020 tot en met 2024 nam het aantal individuen dat gemiddeld per veldbezoek werd gezien gestaag toe, maar in 2025 nam dit aantal sterk af, zowel in Binnenveld noord als Binnenveld zuid. Deze achteruitgang van de libellenstand in 2025 komt waarschijnlijk deels door het grote neerslagtekort dat in de zomer van 2025 ontstond, waardoor veel secties droogvielen. Maar andere factoren kunnen ook een rol hebben gespeeld, zoals een geringe kweldruk en een slechte waterkwaliteit.

6. Vooruitzichten

Het is de bedoeling om ook in de komende jaren de libellen in de Binnenveldse hooilanden te inventariseren, om mogelijke oorzaken van de achteruitgang van de libellenstand op het spoor te komen. Aanpak van een te lage kweldruk lijkt in elk geval belangrijk. Zowel in Binnenveld zuid als Binnenveld noord lijkt het nuttig om de huidige routes te blijven volgen, dat wil zeggen, in Binnenveld noord routes EP, BR1 en BR3 te blijven inventariseren, en secties KN-3 tot en met KN-8 over te slaan vanwege de dichte rietkraag. In Binnenveld zuid kunnen routes KP, KE en VS-KE weer worden geïnventariseerd, waarbij sectie KE-3 wordt overgeslagen vanwege de dichte rietkraag. Als de oevers van de Kromme Eem toegankelijker gemaakt worden, kunnen alle secties langs routes KN en KE weer worden geïnventariseerd. Route KP (langs de sloot aan het Koekoeksbloempad) is interessant omdat deze wordt gevuld met opgepompt kwelwater. Hier zijn in voorgaande jaren de meeste soorten gezien, en het blijft belangrijk dat gedeelten van deze sloot worden vrijgemaakt van begroeiing.

BRONNEN

- (1). Jochemsen, R., P. Scheepers, R. Janmaat (2016). *Schetsontwerp Binnenveldse hooilanden; definitief rapport juni 2016*. LTO noord/Ede, Agrarische natuurvereniging het Binnenveld, Staatsbosbeheer & Vereniging Mooi Wageningen.
- (2). <https://mooibinnenveld.nl/binnenveldse-hooilanden/>
- (3). <https://mooibinnenveld.nl/monitoring-van-de-ontwikkeling-van-de-natuurkwaliteiten/>
- (4). [Libellen-Binnenveldse-Hooilanden-2020.pdf \(mooibinnenveld.nl\)](#)
- (5). [Verslag-Libellen-Binnenveldse-Hooilanden-2021.pdf \(mooibinnenveld.nl\)](#)
- (6). [Verslag-Binnenveldse-hooilanden-2022.pdf \(mooibinnenveld.nl\)](#)
- (7). [Verslag-libelleninventarisatie-Binnenveldse-hooilanden-2023.pdf](#)
- (8). <https://mooibinnenveld.nl/wp-content/uploads/Verslag-libelleninventarisatie-Binnenveldse-hooilanden-2024-2.pdf>
- (9). [Broedvogels van het Binnenveld in 2021 | Sovon Vogelonderzoek](#)
- (10). Van Swaay, C.A.M., G.I. Bos-Groenendijk, J.R. van Deijk, R.H.A. van Grunsven, J.M. Kok, K. Huskens, & M. Poot (2018). Handleiding landelijke meetnetten vlinders, libellen en nacht vlinders. Rapport VS2018.011, De Vlinderstichting, Wageningen. [85f8f07c-5a19-4337-8865-ff9f29dbe4de.pdf](#)
- (11). Dijkstra, B. (2008). *Libellen van Europa. Veldgids met alle libellen tussen Noordpool en Sahara*. Tirion Natuur & De Vlinderstichting
- (12). <https://www.vlinderstichting.nl/libellen/>
- (13). [De Vlinderstichting | Rode Lijst Libellen](#)
- (14). [Wageningen - Binnenveld - Binnenveldse Hooilanden Gelderland - Waarneming.nl](#)
- (15). www.bodemdata.nl
- (16). Heyting, C., L. van der Plas, J. van der Gaag, B. Heijne (2014). Libellen. In: *Inventarisatie Veenkampen 2013*. KNNV-afdeling Wageningen e.o.
- (17). Vlinderbalans 2025; met het jaarverslag van de meetnetten vlinders, libellen en hommels 2024 [73870af8-014c-4e27-86e6-16fb272bd462.pdf](#)
- (18). [Bloedrode heidelibel - Wikipedia](#)
- (19). [De Vlinderstichting | Libel: tengere grasjuffer / Ischnura pumilio](#)
- (20). [De Vlinderstichting | Libel: blauwe breedscheenjuffer / Platycnemis pennipes](#)
- (21). [Kempense heidelibel Sympetrum depressiusculum | Nederlands Soortenregister](#)
- (22). [Habitatrichtlijn | Nederlands Soortenregister](#)
- (23). [Zwervende heidelibel Sympetrum fonscolombii | Nederlands Soortenregister](#)
- (24). Heyting, C., A.J.W. Hoorn, W. van Raamsdonk (2025). Verslag libelleninventarisatie Achterbergse hooilanden in 2024 .
- (25). Heyting, C., A.J.W. Hoorn, W. van Raamsdonk (2026). Verslag libelleninventarisatie Achterbergse hooilanden in 2025 (in voorbereiding).